

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2013-11-26

HSN 1309-1033

Handläggare:
Aime Laur

Hälso- och sjukvårdsnämnden
2014-02-13, p 5

Förslag att införa glasögonbidrag för synkorrigering till barn

Ärendebeskrivning

I detta ärende föreslås att införa glasögonbidrag med 500 kronor för synkorrigering till barn upp till och med nio år. I Stockholms län finns det cirka 18 500 barn i detta åldersintervall som har behov av synkorrigering.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2013-11-26
Promemoria Bidrag för synkorrigering för barn, 2013-11-26

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i Programberedningen för barn, unga och kvinnosjukvård.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

- att* införa glasögonbidrag för synkorrigering till barn upp till och med nio år
- att* bidraget införs från och med andra kvartalet 2014
- att* bidraget uppgår till maximalt 500 kronor vid förändrat medicinskt behov
- att* omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Stockholms läns landsting gav tidigare glasögonbidrag för synkorrigering med 300 kronor vartannat år, till barn och ungdomar upp till 18 år. Bidraget avvecklades 2004. Förvaltningen har i uppdrag att genomföra en

utredning för att fastställa omfattning och utformning av ett nytt glasögonbidrag för barn, som skall införas under 2014.

Barn som har synnedsättning på grund av afaki, (avsaknad av lins) eller diplopi (dubbelseende) omfattas av andra regler och har idag kostnadsfria glasönglas fram till den dag barnet fyller 8 år. Personer över 8 år har en egenavgift på högst 1 000 kronor per år. Barn som får habilitering på syncentralen efter remiss från ögonläkare får förskrivet kostnadsfria glasögon för närseende eller speciella filter/kontrastglas.

Socialstyrelsen utförde 2013 en kartläggning av barns behov av synhjälpmedel och landstingets bidragsgivning till glasögon. Kartläggningen visade att Stockholms läns landsting är det enda landsting som inte ger glasögonbidrag till barn, till och med sju år.

Behov av synkorrigering

Oavsett synfel är det viktigt att redan i förskoleåldern upptäcka och korrigera synfel för att inte störa synutvecklingen. Synutvecklingen hos barn pågår från födseln till cirka åtta till tio års ålder. Därmed är det extra angeläget, att under den perioden, korrigera alla brytningsfel för att få en optimal synutveckling.

I Stockholms län bedömer barnögonläkare behovet av glasögon till ungefär ett par procent i åldersgruppen upp till och med tre år. Från och med fyra års ålder (när man har en allmän synkontroll) upp till och med tio års ålder är behovet omkring tio procent.

Totalt fanns det 2012-12-31, cirka 278 000 barn upp till tio år i Stockholms län och med hänsyn tagen till ovanstående uppskattningar är omkring 18 500 barn i behov av synkorrigering.

Utformning av bidrag

Bidraget omfattar alla barn med brytningsfel såsom hyperopi, myopi, och astigmatism fram till den dag barnet fyller tio år.

Såväl enkelslipade som dubbelslipade glasögon inklusive bågar eller i förekommande fall kontaktlinser innefattas i bidraget. Ordination från ögonläkare krävs fram till den dag barnet fyller åtta år.

Bidrag för synkorrigerande till barn utgår vid förändrat medicinskt behov. Kostnader som överstiger bidraget på 500 kronor betalas inte av landstinget. Om kostnaden för glasögonen/linserna är lägre än bidraget ersätts som högst den faktiska kostnaden.

Ekonomiska konsekvenser

Årskostnaden beräknas uppgå till drygt 9 miljoner kronor.

Konsekvenser för patientsäkerheten

Patientsäkerheten säkerställs genom att följa Socialstyrelsens föreskrifter om legitimerade optikers arbetsuppgifter inom hälso-och sjukvården.

Konsekvenser för jämställd och jämlik vård

Införande av glasögonbidrag till alla barn i Stockholms läns landsting befrämjar jämlika levnadsvillkor.

Miljökonsekvenser

Beslutet får oförändrade konsekvenser för miljön.

Catarina Andersson Forsman
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Olle Olofsson
Avdelningschef

Närsjukvård
Rehab- Rehabilitering och Hjälpmedel

PM
2013-11-26

Handläggare Aime Laur
Telefon 08-12313390
E-post aime.laur@sll.se

Bidrag för synkorrigerings för barn

Bakgrund

Stockholms läns landsting gav tidigare glasögonbidrag för synkorrigerings med 300 kronor vartannat år, till barn och ungdomar upp till 18 år. År 2003 togs beslut om att från och med 2004 avveckla bidraget med en kostnadsbesparing till 1,9 mnkr per år.

Förvaltningen har fått i uppdrag att under 2013 göra en utredning för att fastställa utformning och omfattning av ett nytt glasögonbidrag för barn med planering att införas under 2014.

Idag gäller följande inom Stockholms läns landsting:

- Barn under åtta år med afaki (avsaknad av lins) och diplopi (dubbelseende) får glasönglas kostnadsfritt, personer över åtta år betalar en egenavgift på maximalt 1000 kronor/år.
- Barn och ungdomar som får rehabilitering på syncentralen efter remiss från ögonläkare får förskrivet kostnadsfria glasögon för närseende eller speciella filter-/kontrastglas.

Majblommans Riksförbund har i en rapport, 2012-04-18 PM nr 5 "Majblomman om skolbarns rätt till glasögon" undersökt hur omfattande problemet med barns brist på glasögon är genom att låta TNS-SIFO genomföra en webbenkät under mars 2012. Enkäten skulle ge en bild av hur många skolbarn som behöver glasögon och hur många som har fått avstå eller vänta på att få glasögon under de senaste tolv månaderna, på grund av att föräldrarna inte har haft råd. Enkäten visade bland annat att barn har fått avstå från glasögon på grund av ekonomiska skäl men också att familjer har skuldsatt sig för att kunna köpa glasögon till sina barn. För mer ingående information se rapporten.

I rapporten har också landstingens bidrag för glasögon till barn kartlagts. Stockholms läns landsting är det enda landsting som inte ger glasögonbidrag till barn, till och med sju år.

Regeringen har uppdragit åt Socialstyrelsen att kartlägga landstingens glasögonbidrag och barns behov av synhjälpmedel.

PM
2013-11-26

Socialstyrelsens uppdrag

Socialstyrelsens mål med uppdraget har varit att kartlägga landstingens bidragsgivning för glasögon till barn med synnedsättning och att få en mer likvärdig hantering av bidragen över landet.

Resultatet redovisades till Regeringskansliet, (Socialdepartementet) i maj 2013. Rapporten ”Landstingens stöd till glasögon för barn – en kartläggning inom ramen för landstingens hjälpmedelsverksamhet”.

Sammanfattning av rapporten

- Socialstyrelsen bedömer att 12–13 procent av barnen i grundskoleåldern kan behöva glasögon eller kontaktlinser. Det innebär cirka 110 000 – 118 000 barn i åldern 8–16 år.
- Alla landsting, utom Stockholm läns landsting, ger bidrag till standardglasögon eller kontaktlinser efter recept av ögonläkare till barn i åldern noll till sju år.
- För barn över åtta år och upp till 19 år ger fem landsting bidrag till standardglasögon med belopp som varierar mellan 300 kronor och 1 000 kronor.
- Socialstyrelsens kartläggning visar att för barn och unga med grava synfel finns det ekonomiskt stöd i någon form till glasögon i alla landsting och att det för de mest utsatta barnen också finns ett yttersta skyddsnät, i form av ekonomiskt bistånd.
- Socialstyrelsen konstaterar att det finns stora skillnader i landstingens bidragsgivning för glasögon till barn och unga. Den skiljer sig åt både när det gäller bidragens storlek och vad bidrag ges för, men också för vilka åldersgrupper som bidrag ges till.
- Socialstyrelsen konstaterar att gällande regelverk om hjälpmedel lämnar utrymme för olika tolkningar i landstingen om vad som kan betraktas som ett hjälpmedel inom hälso- och sjukvården.
- Socialstyrelsen anser att det i nuläget inte finns något behov av att utfärda en vägledning för landstingens bidragsgivning inom hjälpmedelsverksam-

PM
2013-11-26

heten för glasögon till barn, eftersom allt fler landsting ser över sin bidragsgivning för glasögon.

- Socialstyrelsen föreslår att landstingen, med stöd av den kartläggning som Socialstyrelsen gjort i detta uppdrag, gemensamt ser över bidragsgivningen till glasögon för barn i syfte att minska skillnaderna mellan landstingen.

Synkontroll visar behov av synkorrigering

Den första undersökningen av barnens syn sker innan barnet lämnar BB, föräldrar och vårdnadshavare uppmanas att efter förlossningen kontakta barnvårdscentralen, BVC, då kontakten med BVC är frivillig. Genom BVC kan olika ögontillstånd tidigt upptäckas och behandlas. Den första synkontrollen görs vid fyraårskontrollen på BVC och sedan följs barnets synutveckling upp igenom skolåldern.

Synutveckling hos barn pågår fram till åtta–tio års ålder, och under den tiden är det viktigt att ha en tydlig bild i ögat som hjärnan ska lära sig att tolka.

I Stockholms län bedömer konsulterad barnögonläkare behovet av glasögon till ungefär ett par procent i åldersgruppen noll till och med tre år. Från och med fyraårskontrollen fram till och med 19 års ålder är behovet omkring tio procent.

Antal barn i behov av synkorrigering

Åldersgrupperna för bidrag är olika i Sverige. I några län ingår även gymnasieskolåldern, inkluderas den blir åldersgruppen från noll år till och med 19 år. I nedanstående tabell redovisas antalet barn, i respektive åldersgrupp noll till och med 19 år, som fanns i befolkningsregistret i Stockholms län 2012-12-31. Totalt fanns det cirka 510 000 barn och ungdomar, med hänsyn tagen till ovanstående bedömningar är knappt 42 000 barn och ungdomar i behov av synkorrigering.

PM
 2013-11-26

Ålder	Antal barn	Behov av synkorrigering: 0-3år 2%, 4-19år 10%
00 år	28 886	578
01 år	28 667	573
02 år	29 819	596
03 år	28 882	578
04 år	28 386	2 839
05 år	27 905	2 791
06 år	27 486	2 749
07 år	26 304	2 630
08 år	26 123	2 612
09 år	25 178	2 518
10 år	24 206	2 421
11 år	22 855	2 286
12 år	22 305	2 231
13 år	21 331	2 133
14 år	21 559	2 156
15 år	21 553	2 155
16 år	22 573	2 257
17 år	23 855	2 386
18 år	25 842	2 584
19 år	26 248	2 625
0-19år	509 963	41 696

Åldersgruppsindelning i skolåldrar visas i nedanstående tabell;

- 1) förskoleåldern 0-7 år
- 2) grundskoleåldern 8-16 år och
- 3) gymnasieskolåldern 17- 19 år.

Flest barn med behov av glasögon är i grundskoleåldern. Förskolebarnen utgör ungefär 1/3 (32 %) av totala antalet.

Åldersgrupper	Antal barn	Antal i behov av glasögon
Förskoleåldern; 0-7år	226 335	13 333
Grundskoleåldern; 8-16år	289 378	20 768
Gymnasieskolåldern; 17-19år	75 945	7 595
Totalt	591 658	41 696

PM
2013-11-26

Utveckling av synskärpa

Oavsett synfel är det viktigt att redan i förskoleåldern upptäcka och behandla synfel för att inte störa synutvecklingen. Utveckling av synskärpa är den utveckling som går att påverka med hjälp av glasögon och kontaktlinser. Synutvecklingen hos barn pågår från noll till cirka åtta-tio års ålder, och under den perioden är det viktigt att i ögat ha en tydlig bild för hjärnan att lära sig tolka. Följaktligen är det angeläget att korrigera alla brytningsfel under den perioden för att få en optimal synutveckling. Det gäller både hyperopi (översynthet och långsynthet), myopi (närsynthet) och astigmatism (brytningsfel på grund av ojämn hornhinna). Astigmatism är vanligast förekommande i kombination med närsynt- eller långsynthet.

Legitimerade optikers arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården

I Socialstyrelsens föreskrifter om Legitimerade optikers arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården står det att läsa i 3§ ”Optikern får endast efter anvisning av läkare eller under läkares ledning färdigställa, tillhandahålla eller lämna ut optiska synhjälpmedel a) för barn under åtta år.” Det innebär att remiss från ögonläkare krävs för barn upp till åtta års ålder.

I 5§ beskrivs att receptet eller anvisningen inte får vara äldre än sex månader för barn under åtta år och tolv månader för övriga patienter.

Priset på glasögon

Priset på standardglasögon, bågar och undersökning varierar mellan olika butiker och företag. Produktutveckling och konkurrens har bidragit till en positiv prisutveckling för kunderna. Flera former av erbjudanden finns där några erbjuder gratis glasögon och bågar till barn upp till åtta-tolv år i prisklassen 400-500 kronor vid köp av synundersökning, för barn över åtta år. Ofta är det paketerbjudanden. Likaså finns många erbjudanden till ungdomar, t.ex. fast pris ca 1 500 kronor där glas, bågar och synundersökning, ca 350 kronor ingår. Köps glas och bågar separat blir priset avsevärt högre än paketpriset.

Kostnadsbild av bidraget

För att få en uppfattning om landstingets totalkostnad för bidraget redovisas nedan några beräkningar med olika nivå och åldersindelningar för bidraget.

PM
 2013-11-26

1. Nedanstående tabell är uppdelad i skolåldrar. Totalkostnaden blir knappt 21 mnkr, med 500 kronor i bidrag till samtliga åldersgrupper.

Åldersgrupper	Antal barn	Antal i behov av synkorrigering	Bidrag,kr	Kostnad,kr
Förskola 0-6år	200 031	10 703	500	5 351 500
Mellanstadium 7-12år	146 971	14 697	500	7 348 500
Högstadium 13-16år	87 016	8 702	500	4 351 000
Gymnasium 17-19år	75 945	7 594	500	3 797 000
Totalt	509 963	41 696		20 848 000

2. Nedanstående tabell visar förskoleåldern uppdelad i två grupper. Åldersgruppen noll till tre år, där uppskattningsvis ett procent behöver synkorrigering, samt åldersgruppen fyra år till och med sju år där behovet är cirka tio procent. Med ett bidrag på 500 kronor för båda åldersgrupperna uppskattas totala kostnaden till drygt 6,7 mnkr. Ökas bidraget med 200 kronor till 700 kronor för båda åldersgrupperna beräknas kostnaderna till drygt 9 mnkr.

Åldersgrupper	Antal barn	Antal i behov av synkorrigering	Bidrag,kr	Kostnad,kr
0-3år	116 254	2 325	500	1 162 540
4år -7år	110 081	11 008	500	5 504 050
Totalt	226 335	13 333		6 666 590
0-3år	116 254	2 325	700	1 627 556
4år -7år	110 081	11 008	700	7 705 670
Totalt	226 335	13 333		9 333 226

3. Utökas åldersgruppen fram till den dag barnet fyller tio år och bidraget är 500 kronor för alla barn, beräknas kostnaderna till drygt 9 mnkr, som redovisas i nedanstående tabell.

Åldersgrupper	Antal barn	Antal i behov av synkorrigering	Bidrag,kr	Kostnad,kr
0-3år	116 254	2 325	500	1 162 500
4-9år	161 382	16 138	500	8 069 000
Totalt	277 636	18 463		9 231 500

4. Om åldersgruppen utökas fram till den dag barnet fyller 13 år då mellanstadienivån är avslutad och bidraget är 500 kronor, be-

PM
2013-11-26

räknas kostnaderna till drygt 12,5 mnkr, vilket redovisas i följande tabell.

Åldersgrupper	Antal barn	Antal i behov av synkorrigering	Bidrag,kr	Kostnad,kr
0-3år	116 254	2 325	500	1 162 500
4-12år	230 748	23 075	500	11 537 500
Totalt	347 002	25 400		12 700 000

Förvaltningens förslag till utformning av bidrag

Förvaltningen föreslår att bidragsgivning till synkorrigering för barn utgörs enligt följande:

Bidraget bör omfatta åldersspannet från det barnet föds fram till den dag barnet fyller tio år. Grunden för ställningstagande är att synutveckling hos barn pågår fram till åtta – tio års ålder, under den tiden är det viktigt att ha en tydlig bild i ögat som hjärnan ska lära sig att tolka. Det är viktigt att korrigera all brytningsfel under den perioden för att få en optimal synutveckling.

Bidraget bör omfatta enkelslipade och dubbelslipade glasögon inklusive bågar och kontaktlinser som korrigerar brytningsfel så som hyperopi, myopi och astigmatism.

Bidraget bör utgå vid förändrat medicinskt behov. Alla kostnader utöver bidraget bekostas inte av landstinget.

Bidraget kan inte vara högre än den faktiska kostnaden.